

СТАН ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДОМОГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

© 2016 ЗВАРИЧ М. С.

УДК 330.567.2

Зварич М. С. Стан фінансової безпеки домогосподарств України в умовах економічної нестабільності

Мета статті полягає у дослідженні стану фінансової безпеки вітчизняних домогосподарств у період нестабільності економіки та його впливу на рівень добробуту населення України. При аналізі та систематизації статистичних даних було виявлено, що на сьогоднішній день значна частина домогосподарств України живе за порогом бідності, що призводить до формування соціальної напруги і нестабільності в суспільстві, зростання обсягів еміграції, погіршення стану здоров'я та посилення процесів депопуляції. Визначено, що проблему підвищення фінансової грамотності можна віднести до загальнонаціональних, оскільки вона безпосередньо пов'язана зі зростанням конкурентоспроможності держави та її фінансовою безпекою. Обґрунтовано необхідність встановлення розміру мінімальної зарплати шляхом орієнтації на динаміку середньої заробітної плати, що дозволить використовувати мінімальну заробітну плату в ролі захисту від падіння купівельної спроможності населення внаслідок інфляції. Перспективами подальших досліджень є аналіз закордонного досвіду забезпечення фінансового добробуту домогосподарств, де значна увага приділяється плануванню особистих фінансів як одному з найефективніших методів забезпечення фінансової безпеки.

Ключові слова: бідність населення, витрати, домогосподарство, доходи, заробітна плата, фінансова безпека.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 12.

Зварич Марта Степанівна – аспірантка, Університет банківської справи (вул. Андріївська, 1, Київ, 04070, Україна)

E-mail: marta.zvarych@gmail.com

УДК 330.567.2

Зварыч М. С. Состояние финансовой безопасности домохозяйств Украины в условиях экономической нестабильности

Цель статьи заключается в исследовании состояния финансовой безопасности отечественных домохозяйств в период нестабильности экономики и его влияния на уровень благосостояния населения Украины. При анализе и систематизации статистических данных было выявлено, что на сегодняшний день значительная часть домохозяйств Украины живет за порогом бедности, что приводит к формированию социальной напряженности и нестабильности в обществе, росту объемов эмиграции, ухудшению состояния здоровья и усилению процессов депопуляции. Определено, что проблему повышения финансовой грамотности можно отнести к общенациональным, поскольку она непосредственно связана с ростом конкурентоспособности государства и его финансовой безопасности. Обоснована необходимость установления размера минимальной зарплаты путем ориентации на динамику средней заработной платы, что позволит использовать минимальную заработную плату в роли защиты от падения покупательной способности населения вследствие инфляции. Перспективами дальнейших исследований является анализ зарубежного опыта обеспечения финансового благополучия домохозяйств, где значительное внимание уделяется планированию личных финансов как одному из эффективных методов обеспечения финансовой безопасности.

Ключевые слова: бедность населения, расходы, домохозяйство, доходы, заработная плата, финансовая безопасность.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Библ.:** 12.

Зварыч Марта Степановна – аспірантка, Університет банківського дела (ул. Андреевская, 1, Киев, 04070, Украина)

E-mail: marta.zvarych@gmail.com

UDC 330.567.2

Zvarych M. S. The Status of Household Financial Security in Ukraine in Conditions of Economic Instability

The article is concerned with studying the status of financial security of the domestic households in the period of economic instability and its impacts on the well-being of the population of Ukraine. In the analysis and generalization of statistic data has been revealed that currently a considerable part of Ukrainian households live below the poverty threshold, which results in social tension and instability in the society, growth of emigration, deterioration of health and strengthening the processes of depopulation. It has been determined that the problem of increasing financial literacy can be attributed to the nation-wide problems because it is directly linked to the growth of competitiveness of the State as well as its financial security. The article substantiates the necessity of fixing the minimum wage through the orientation on the dynamics of average wages that would allow the use of a minimum wage in the role of protection against the fall of purchasing power as result of inflation. Prospect for further research is analyzing foreign experience as to ensuring the financial well-being of households, where great attention is paid to planning personal finance as one of the most effective methods to ensure financial security.

Keywords: poverty of population, expenses, household, incomes, wages, financial security.

Fig.: 2. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 12.

Zvarych Marta S. – Postgraduate Student, University of Banking (1 Andriivska Str., Kyiv, 04070, Ukraine)

E-mail: marta.zvarych@gmail.com

Побудова демократичної держави із соціально орієнтованою ринковою економікою передбачає врахування потреб кожного суб'єкта економічних відносин, у тому числі окремо взятого домогосподарства як носія індивідуальних і суспільних інтересів. Соціально-економічна ситуація, що склалася в Україні, має специфічні особливості, що характеризуються високим рівнем інфляції, тіньової економіки та корупції, скороченням обсягів виробництва, що веде за собою падіння заробітної плати та вартості робочої сили. У зв'язку з цим аналіз стану фінансової безпеки домогосподарств набуває особливого значення, адже від

його достовірності залежить правильність управління особистими фінансами домашніх господарств.

Значний внесок у дослідження проблеми визначення фінансової безпеки та її забезпечення зроблено такими вітчизняними та зарубіжними науковцями, як Барановський О. І., Воробйов М. Ю., Ворошило В. В., Драган О. О., Єрмошенко М. М., Жаліло Я. А., Сніщенко Р. Г., Підхонний О. М., Джейсон Фурман, Керен Е. Дайнен, Крістіан Е. Уеллер, Емі Б. Хелберн, Роберт С. Керр. Водночас слід зауважити, що, не зважаючи на глибоко досліджену тему фінансової безпеки, здебільшого акцент спрямовано на формування стратегії управління фінан-

совою безпекою держави або підприємства, але значно менше уваги приділяється механізму забезпечення фінансової безпеки домашніх господарств.

Метою статті є аналіз стану фінансової безпеки вітчизняних домогосподарств у період нестабільності економіки та його впливу на рівень добробуту населення України.

Фінансова безпека домашніх господарств тісно пов'язана з поняттям економічного добробуту населення, а забезпечення гідного рівня життя громадян є можливим лише в державі, яка зберігає стабільні темпи економічного зростання, що полягає у збільшенні економічного потенціалу країни, потужності її економіки, тобто у збільшенні реального ВВП. Тому важливими показниками економічного зростання на макрорівні є абсолютні показники реального ВВП та національного багатства. Однак більш точним показником результативності економіки тієї чи іншої країни, добробуту населення в ній є показник реального ВВП на душу населення, який показує вартість товарів та послуг, що припадає на одного мешканця країни. Він дозволяє пов'язати динаміку національного виробництва з добробутом населення і характеризує рівень життя. У 2014 р. за показником ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності Україна посідає 106 місце з результатом 8668 міжнар. дол., у порівнянні – найближчі сусіди Польща та Білорусь випереджають у 2–3 рази (рис. 1) [1].

які відображають ключові можливості у забезпеченні всього процесу людського розвитку: прожити довге й здорове життя (вимір — довголіття); набути, розширювати й оновлювати знання (вимір — освіченість); мати доступ до засобів існування, що забезпечують гідний рівень життя (вимір — матеріальний рівень життя). Показник ІЛР для кожної країни свідчить про те, скільки ще належить зробити цій країні для досягнення певних цілей – середньої тривалості життя 85 років, повної грамотності населення та суцільного охоплення навчанням молоді та рівня середньорічних доходів на душу населення в розмірі 40 000 доларів за паритетом купівельної спроможності національної валюти. Дані цілі тим ближчі, чим ближчим є значення ІЛР до одиниці. У 2014 р. Україна посіла 81 місце в рейтингу країн за Індексом людського розвитку, піднявшись на 2 позиції – з 83 місця у 2013 р. Це ставить її у другу групу загального рейтингу. За період з 1990 до 2014 рр. значення ІЛР України зросло з 0,705 до 0,747 — тобто на 6%, що дещо нижче, ніж середній рівень зростання у світі [2].

Одними з ключових характеристик матеріального становища домогосподарств, що напряму впливають на їх фінансову безпеку, є доходи та витрати, тому слід досить детально дослідити основні тенденції та структурні зрушення саме цих елементів матеріального добробуту.

У структурі доходів населення України за період 2005–2014 рр. частка заробітної плати скоротилася з 42,11% до 40,55%, частка соціальних допомог та інших одержаних трансфертів – з 39,47% до 37,07%. Натомість

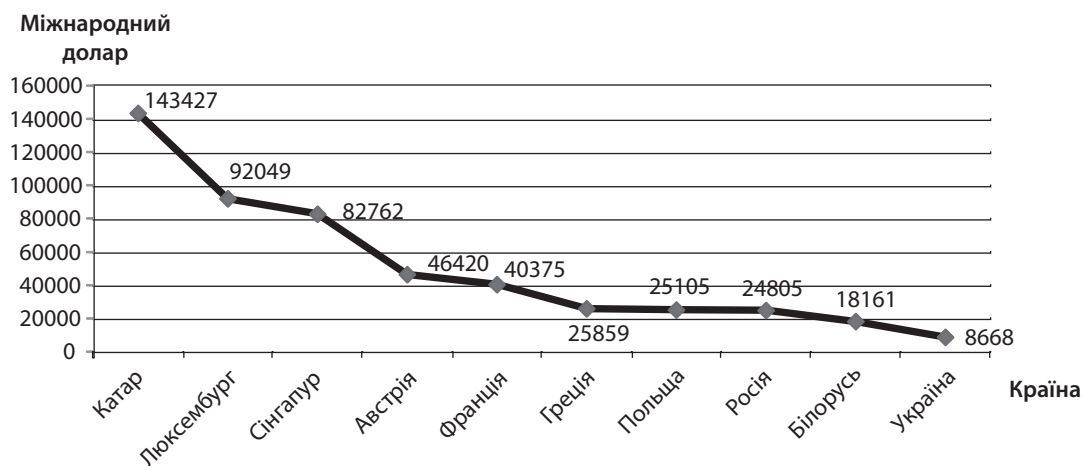

Рис. 1. ВВП на душу населення, обчислений за ПКС, у 2014 р., міжнар. дол.

Джерело: складено автором на основі даних МВФ.

Як стверджує колектив науковців на чолі з Джозефом Стігліцом, вимірювати добробут населення за допомогою лише одного показника ВВП не об'єктивно. Хоча даний показник прийнято трактувати як індикатор економічного розвитку і соціального прогресу, він не враховує ряд факторів, що також мають вплив на добробут населення, наприклад, матеріальні стандарти життя (дохід, рівень споживання, рівень багатства), здоров'я, освіта, соціальні зв'язки, навколишнє середовище, безпека.

Узагальненим показником прийнято вважати Індекс людського розвитку (ІЛР), де матеріальна сторона населення представлена в одному з трьох вимірів,

зросла частка прибутку та змішаного доходу – з 15,31% до 16,77%, а також частка доходів від власності – з 2,90% до 5,61% [3] (табл. 1).

Частка заробітної плати в доходах громадян є найбільшою, однак, порівнюючи з високорозвиненими країнами, цей показник не є задовільним, оскільки, до прикладу, у країнах Європи заробітна плата сягає 80% сукупних доходів населення. В Україні ж існує велика чисельність реципієнтів соціальних допомог, про що свідчить їх значна частка у доходах, що майже прирівнюється до частки заробітної плати. Це говорить про надмірну поширеність утриманських настроїв у грома-

Доходи та витрати населення України

№ з/п	Стаття	2005 р.		2008 р.		2011 р.		2014 р. ¹	
		млн грн	структура, %	млн грн	структура, %	млн грн	структура, %	млн грн	структура, %
1	Доходи – всього	381404	100	845641	100	1266753	100	1516768	100
1.1	Заробітна плата	160621	42,11	366387	43,33	529133	41,77	615022	40,55
1.2	Прибуток та змішаний дохід	58404	15,31	131139	15,51	200230	15,81	254307	16,77
1.3	Доходи від власності (одержані)	11072	2,90	28432	3,36	68004	5,37	85114	5,61
1.4	Соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти	151307	39,67	319683	37,80	469386	37,05	562325	37,07
2	Витрати та заощадження – всього	381404	100	845641	100	1266753	100	1516768	100
2.1	Придбання товарів та послуг	306769	80,43	695618	82,26	1030635	81,36	1316757	86,81
2.2	Доходи від власності (сплачені)	3523	0,92	30406	3,60	29064	2,29	23495	1,55
2.3	Поточні податки на доходи, майно та інші сплачені поточні трансферти	25461	6,68	67606	7,99	83931	6,63	145736	9,61
2.4	Нагромадження нефінансових активів	4444	1,17	29515	3,49	-1159	-0,09	2912	0,19
2.5	Приріст фінансових активів	41207	10,80	22496	2,66	124282	9,81	27868	1,84

Примітка: ¹ – дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

дям, коли мільйони домогосподарств не відчують потребу у праці, а покладаються на соціальні виплати від держави.

Зростання майнового розшарування зумовлено зниженням середньої реальної заробітної плати, яка станом на грудень 2015 р. становила лише 79,8% від рівня грудня 2014 р. (рис. 2). Хоча номінально середня зарплата українців зростала і у 2015 р. досягнула показника 120,5%, інфляція розміром у 43,3% призвела до падіння показника реальної середньої заробітної плати.

Більше того, знецінення національної валюти призвело до падіння мінімальної заробітної плати, яка на початку 2014 року досягла рівня 1218 грн (110,73 євро при офіційному курсі 11,04 грн за 1 євро), але вже за рік цей показник становив 38,78 євро та став найнижчим у Європі. Не зважаючи на незначний зріст мінімальної заробітної плати до 1378 грн, у валютному еквіваленті це все ще мізерна сума. Так, за даними Євростату [4], розмір мінімальної зарплати у Румунії становить 233 євро, Литві – 350 євро, Угорщині – 353 євро, Латвії – 370 євро, Польщі – 431 євро, Греції – 683 євро, не говорячи про Францію, Німеччину чи Бельгію, де мінімальна заробітна плата сягає 1,5 тисячі євро.

У країнах з розвинутою економікою мінімальна заробітна плата виконує функцію соціального захисту

працюючих від низького рівня заробітної плати та падіння купівельної спроможності населення внаслідок інфляції. Ці країни під час визначення розміру мінімальної заробітної плати орієнтуються насамперед на динаміку середньої заробітної плати. Радою Європи мінімальну заробітну плату рекомендовано встановлювати нарівні 60% національної середньої заробітної плати [5, с. 21]. Так, в Японії вона становить близько 44%, у США – 50%, в Нідерландах досягає майже 75% середньої зарплати. Такий варіант дозволяє встановлювати мінімальну зарплату на рівні, який у 2–2,5 разу перевищує прожитковий мінімум, що передбачено стандартами ЄС. В Україні ж розмір мінімальної заробітної плати визначають, виходячи якраз зі встановленого прожиткового мінімуму для працездатних осіб, відповідно втрачається основна функція мінімальної зарплати як гарантії гідних умов життя та відтворення трудових ресурсів країни.

Витрати населення, їх структура та диференціація є показником забезпеченості суспільства та його добробуту, адже величина витрат населення певної країни на культуру та освіту прямо пропорційна рівню її економічного розвитку та благополуччя. Так, за даними дослідження Міністерства сільського господарства США [6], найменша частка витрат, що припадає на їжу, характерна для економічно розвинених країн, таких як США, Велика Британія, Канада, Німеччина, Південна Корея,

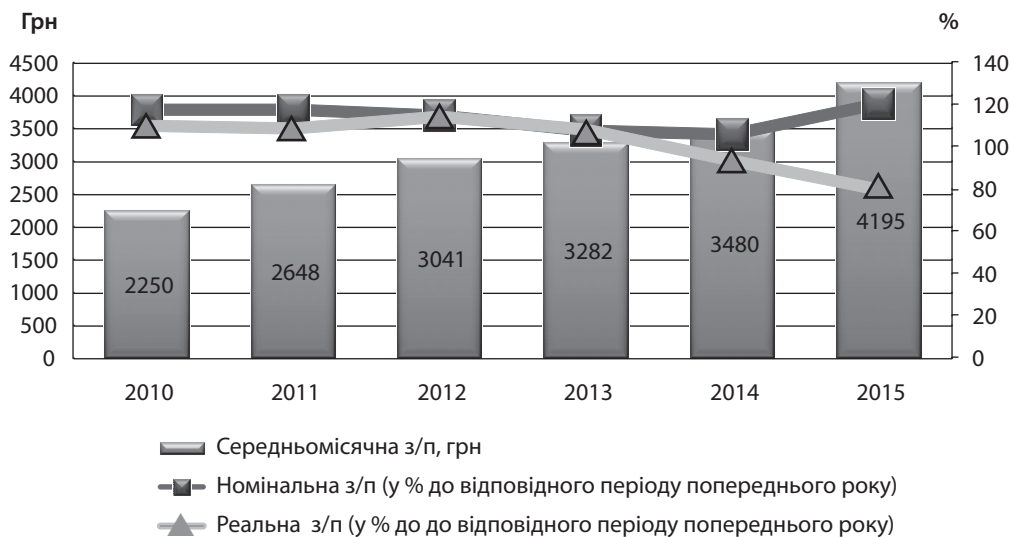

Рис. 2. Динаміка середньомісячної номінальної та реальної заробітної плати

Джерело: складено автором на основі даних Державної служби статистики України.

Японія, Франція і складає не більше 15%. Україна посідає одне з останніх місць поряд з Пакистаном, Камеруном та Нігерією, де частка витрат на продукти харчування сягають 50%. Відповідно, витрати на освіту, культуру та відпочинок є далеко не пріоритетними, не кажучи вже про заощадження. Причиною такої ситуації, перш за все, є високі ціни на продукти харчування по відношенню до рівня доходів населення, які зросли ще більше у зв'язку з інфляцією, спричиненою нестабільною ситуацією у країні. Крім того, існує суттєва частина коштів, які обертаються в тіні та не входять в структуру споживчих витрат, відмінних від продуктів харчування.

Також важливим показником рівня забезпеченості домогосподарств є те, що у 2014 р. суттєво зросли поточні податки на доходи та майно – до 9,61%, а приріст фінансових активів суттєво впав – 1,84% (у порівнянні у 2005 р. даний показник становив 10,80%). Така тенденція свідчить про зниження спроможності домогосподарств заощаджувати частину своїх доходів. Одна з причин полягає в тому, що частина населення живе в «борг». Тобто певна кількість молодого покоління живе за рахунок доходів старшого працюючого покоління. В іншому випадку молоде покоління нації працює і заробляє за межами держави, а витрачає разом із старшими родичами всередині країни. В обох випадках витрати на життя переважають доходи [7, с. 91].

Проблема безробіття, що набула масового характеру, становить реальну загрозу для суспільного благополуччя та фінансової безпеки кожного домогосподарства. Так, внаслідок нестабільності на валютному ринку велика частина вітчизняних підприємств та фінансових установ виявилася нездатною пристосуватися до нових економічних умов, що спричинило потужну хвилю вивільнення працівників. Об'єктивна оцінка рівня безробіття ускладнюється рядом чинників, серед яких наявність великої кількості українців, що працюють без офіційного працевлаштування, трудова міграція з України, а також частина населення, що живе за рахунок особистого селянського господарства. Низький рівень

доходів населення призводить до поглиблення бідності, що демонструє динаміка неформальної зайнятості. У I півріччі 2015 р. кількість зайнятого населення, яке працювало на неформальних робочих місцях, становила 4,3 млн осіб, або 26,4% від загальної кількості зайнятого населення (у I півріччі 2014 р. – 24,8%).

За такої ситуації все більше українців опиняються за межу бідності. Бідних в Україні, за оцінками, не менше 25% (за національним критерієм бідності, що становить 75% медіанних доходів). В Україні формуються передумови так званої хронічної, «спадкоємної» бідності – діти з бідних сімей приречені на таке ж бідування в дорослому житті; вони не мають можливості належним чином задовольнити необхідні потреби своїх нащадків, і ті теж будуть бідними. Фактично бідність вже стала тією нездоланною перепоною, що унеможливає сталий соціально-економічний розвиток України [8]. У нинішній ситуації спостерігається ще й таке явище, як нові бідні. Тобто люди, які втратили майно і заощадження в результаті війни, внутрішні переміщені особи, а також мешканці районів, постраждалих від військових дій [9].

Забезпечити фінансову безпеку домогосподарства неможливо без належного рівня фінансової грамотності, що представляє собою сукупність знань, вмінь та навичок, які потрібні населенню для прийняття відповідальних економічних і фінансових рішень з належним рівнем компетентності, і забезпечує соціальну стабільність у суспільстві [10, с. 35]. Зрозуміло, що уміння управляти власними та сімейними фінансами підвищить добробут домашнього господарства, а обізнаність з асортиментом фінансових послуг дозволить активніше використовувати можливості на фінансовому ринку. Крім того, фінансова грамотність допомагає бути обачливим, розпізнаючи фінансові піраміди та інші шахрайські схеми, а також уникати накопичення непосильних боргів.

За даними *McGraw Hill Financial*, материнської компанії міжнародного рейтингового агентства Stan-

dard & Poor's [11], яка проводила аналіз рівня фінансової грамотності у 2014 р., у цілому світі лише кожен третій демонструє розуміння базових фінансових понять. Щодо України, то вона посідає 48 місце в загальному рейтингу, де 40% дорослих громадян вважаються фінансово грамотними. Лідують за даним показником Скандинавські країни (Норвегія, Данія та Швеція), де 71% дорослого населення вважається фінансово грамотним. Таким чином, населення України має помірний рівень фінансових знань, а саме [10, с. 36]:

- ✦ має лише базові знання та навички з фінансової грамотності;
- ✦ використовує тільки найпростіші послуги, в основному – платежі;
- ✦ не відчуває себе комфортно ані щодо фінансових послуг, ані щодо їх провайдерів;
- ✦ не відчуває себе захищеним у випадку суперечок з фінансовою установою;
- ✦ не цікавиться фінансовими новинами;
- ✦ у питаннях фінансів довіряє родичам чи знайомим;
- ✦ не аналізує можливості сімейного бюджету тощо.

Відповідно для розвитку вітчизняної економіки завдання підвищення фінансової грамотності громадян є дуже важливим, оскільки вона дозволить домогосподарствам здійснювати ефективний контроль за використанням власних фінансових ресурсів і приймати якісні фінансові рішення.

ВИСНОВКИ

На основі вищенаведеного матеріалу стан фінансової безпеки домогосподарств України можна окреслити такими характеристиками.

На сьогоднішній день значна частина домогосподарств живе за порогом бідності, що призводить до формування соціальної напруги і соціальної нестабільності в суспільстві, зниження народжуваності, зростання обсягів еміграції, погіршення стану здоров'я та посилення процесів депопуляції.

Мінімальна заробітна плата, що покликана боротися з бідністю, не здійснює функцію гаранта соціальної захищеності працівників. Однією з причин є встановлення розміру мінімальної зарплати, виходячи з розміру прожиткового мінімуму, а не шляхом орієнтації на динаміку середньої заробітної плати, як це прийнято у економічно розвинених країнах.

Фінансова безпека домогосподарств є під загрозою у зв'язку з низьким рівнем фінансової грамотності громадян. Сьогодні проблему підвищення фінансової грамотності можна віднести до загальнонаціональних, оскільки вона безпосередньо пов'язана зі зростанням конкурентоспроможності держави та її фінансовою безпекою.

Закладення фундаменту ефективного соціально-економічного розвитку на мікрорівні дозволить сформувати потужний потенціал для забезпечення не лише фінансової, а й економічної безпеки всієї країни. Соціальна політика держави повинна бути спрямована на питання стабілізації демографічної ситуації, підвищен-

ня рівня зайнятості та гарантування достойного рівня заробітної плати. Саме через поєднання ефективної соціальної політики та суспільної свідомості в розрізі управління власними видатками, за умови функціонування та якісного зростання розвинутого виробничого сектора можливий повноцінний розвиток людини, відповідне відтворення людського потенціалу та забезпечення добробуту населення [12, с. 180].

Проведений аналіз показав, що в Україні існує велика кількість проблем з приводу належного фінансового забезпечення домашніх господарств, перш за все, у період нестабільної економічної ситуації. Таким чином, питання забезпечення фінансової безпеки постає все більш гостро, особливо внаслідок структурних зрушень у вітчизняній економіці впродовж останніх років. Тому дане питання потребує подальшого розгляду та дослідження. На нашу думку, для України доцільно було б орієнтуватися на закордонний досвід забезпечення фінансової безпеки домогосподарств, де значна увага приділяється плануванню особистих фінансів як одному з найефективніших методів забезпечення фінансової безпеки. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Рівень ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності. Офіційний веб-сайт Міжнародного валютного фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2015/01/weodata/weoselgr.aspx>
2. Звіт про людський розвиток 2015. Офіційний веб-сайт Організації Об'єднаних Націй [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://hdr.undp.org/sites/default/files/2015_human_development_report.pdf
3. Структура доходів та витрат населення України. Статистичний збірник «Доходи та витрати населення за регіонами України». Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/03/Arch_dv.htm
4. Величина мінімальної заробітної плати серед країн Європи. Офіційний веб-сайт Евростату [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
5. **Слава С. С.** Динаміка показників ефективності регулювання оплати праці в Україні / С. С. Слава, О. В. Висіч, В. І. Павлович // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – 2014. – Випуск 3 (44). – С. 20–24.
6. Рейтинг країн світу за витратами на їжу та алкогольні напої. Офіційний веб-сайт Міністерства сільського господарства США [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.usda.gov/wps/portal/usda/usdahome>
7. **Одінцова Т. М.** Заощадження населення як джерело інвестиційних ресурсів української економіки / Т. М. Одінцова // Бізнес Інформ. – 2014. – № 7. – С. 89–92.
8. **Яковенко Р. В.** Якість життя та соціальна політика в концепції людського потенціалу / Р. В. Яковенко, Ю. І. Шорохова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2012. – Вип. 22 (2). – С. 450–456.
9. **Малиновська О.** Трудова міграція населення України: чого чекати в найближчому майбутньому? [Електронний ресурс] / Олена Малиновська. – Режим доступу : <http://migraciya.com.ua/news/migrant-workers/ua-labour-migration-ukraine-what-to-expect-in-the-near-future-part-1/>

10. Смовженко Т. С. Фінансова грамотність населення та її вплив на розвиток економіки України / Т. С. Смовженко, А. Я. Кузнєцова // Регіональна економіка. – 2013. – № 2. – С. 34–42.

11. Фінансова грамотність у світі. Звіт з глобального опитування по фінансовій грамотності. Офіційний веб-сайт McGraw Hill Financial [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://media.mhfi.com/documents/2015-Finlit_paper_17_F3_SINGLES.pdf

12. Яковенко Р. В. Відтворення людського потенціалу в умовах трансформаційної економіки : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.01 / Яковенко Роман Валерійович. – К., 2011. – 213 с.

Науковий керівник – Пшик Б. І., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки Львівського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університет банківської справи»

REFERENCES

“Finansova hramotnist u sviti. Zvit z hlobalnoho opytuvannia po finansovii hramotnosti” [Financial literacy in the world. A report of the global survey on financial literacy]. Ofitsiyni veb-sait McGraw Hill Financial. https://media.mhfi.com/documents/2015-Finlit_paper_17_F3_SINGLES.pdf

Malynovska, O. “Trudova mihratsiia naseleння Ukrainy: choho chekaty v naiblyzhchomu maibutnyomu?” [Labor migration of Ukraine’s population: what to expect in the near future?]. <http://migraciya.com.ua/news/migrant-workers/ua-labour-migration-ukraine-what-to-expect-in-the-near-future-part-1/>

Odintsova, T.M. “Zaoshchadzhenia naseleння yak dzherelo investytsiinykh resursiv ukrainskoi ekonomiky” [Savings as a source of investment resources of the Ukrainian economy]. *Biznes Inform*, no. 7 (2014): 89-92.

“Reitynh krain svitu za vytratamy na yizhu ta alkoholni napoi” [Ranking of countries according to the costs of food and alcoholic beverages]. Ofitsiyni veb-sait Ministerstva silskoho hospodarstva SShA. <http://www.usda.gov/wps/portal/usda/usdahome>

“Riven VVP na dushu naseleння za parytetom kupivelnoi spromozhnosti” [The level of GDP per capita at purchasing power parity]. Ofitsiyni veb-sait Mizhnarodnoho valiutnoho fondu. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2015/01/weodata/weoselgr.aspx>

“Struktura dokhodiv ta vytrat naseleння Ukrainy. Statystychnyi zbirnyk «Dokhody ta vytraty naseleння za rehionamy Ukrainy»” [Structure of income and expenditure of Ukraine’s population. The statistical publication “earnings and expenditures of the population in regions of Ukraine”]. Ofitsiyni veb-sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/03/Arch_dv.htm

Smovzhenko, T. S., and Kuznietsova, A. Ya. “Finansova hramotnist naseleння ta yii vplyv na rozvytok ekonomiky Ukrainy” [Financial literacy and its impact on the development of the economy of Ukraine]. *Rehionalna ekonomika*, no. 2 (2013): 34-42.

Slava, S.S., Vysich, O.V., and Pavlovych, V.I. “Dynamika pokaznykiv efektyvnosti rehuliuвання oplaty pratsi v Ukraini” [Dynamics of indicators of efficiency of regulation of wages in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya "Ekonomika"*, no. 3(44) (2014): 20-24.

“Velychyna minimalnoi zarobitnoi platy sered krain Yevropy” [Value of the minimum wage among European countries]. Ofitsiyni veb-sait IEvrostatu. <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Yakovenko, R. V., and Shorokhova, Yu. I. “Yakist zhyttia ta sotsialna polityka v kontseptsii liudskoho potentsialu” [Quality of life and social policy in the concept of human potential]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, no. 22(2) (2012): 450-456.

Yakovenko, R. V. “Vidtvorennia liudskoho potentsialu v umovakh transformatsiinoi ekonomiky” [Reproduction of human potential in the conditions of transformational economy]. *Dys. ...kand. ekon. nauk : 08.00.01*, 2011.

“Zvit pro liudskyi rozvytok 2015” [The human development report 2015]. Ofitsiyni veb-sait Orhanizatsii Obiednanykh Natsii. http://hdr.undp.org/sites/default/files/2015_human_development_report.pdf